

2. Johan Gustaf Acrel, den föregåendes brorson, f. 15 maj 1741 i Stockholm, † 18 febr. 1801. Föräldrar: skeppsbyggmästaren vid amiralitetet Johan Acrel och Margareta Norman. Erhöll privat undervisning; ämnessven vid serafimerlasarettet 1754 under farbrodern Olof Acrel; lärgosse i kirurgiska societeten 15 maj 1755; åtnjöt under fyra år farbroderns undervisning samt avlade chirurgiæ studiosi examen; student i Uppsala 14 okt. 1758; disp. 16 juni 1762 (De morsura serpentum, pres. K. von Linné); undergick examen inför kirurgiska societeten 19 okt., 2 och 24 nov. 1763 samt. erhöll därpå mästerbrev; disp. 15 juni 1764 (De rheumatismo, pres. S. Aurivillius); med. doktor 20 juni 1765; företog sept. 1771—72 en utrikes resa såsom lärare och läkare åt riksrådet Göran Gyllenstiernas systerson Karl Gustav Horn. Regementsfältskär vid kronprinsens regemente i Malmö 2 maj 1764; adjunkt i medicin vid Uppsala universitet 7 dec. 1767; e. o. professor i teoretisk medicin 7 sept. 1784; professor i praktisk medicin 11 febr. 1788; universitetets rektor vt. 1796. LVVS 1776; LVA 1779 (preses 1796); LVS 1786; RNO 1797.

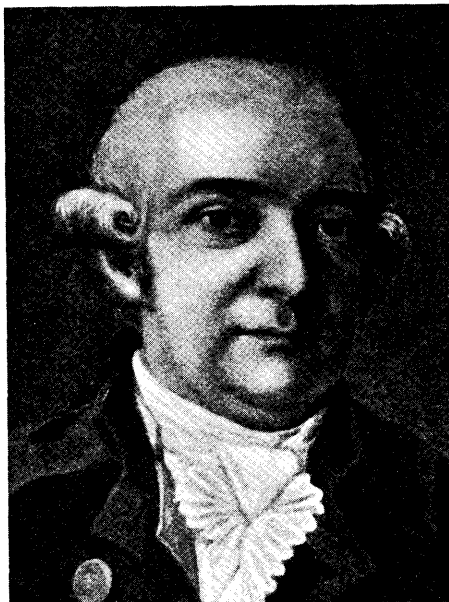
Gift 11 aug. 1771 med Anna Margareta Borell, f. 30 aug. 1743, † 22 dec. 1822, dotter till borgmästaren och handelsmannen i Uppsala Anders Borell.

A. erhöll sin första undervisning i hemmet, där hans informator, en lärjunge till Linné, säges ha riktat hans håg åt naturens studium och väckt hans kärlek till blommorna. Det blev en hård skola för den veke gossen, då han vid ännu ej fyllda tretton år fick ställa sig under sin farbroders, den berömde kirurgen Olof Acrels, ledning. Denne hade lovat att upptaga honom i sin ende, avlidne sons ställe, om han visade håg för medicines och kirurgins studium. Dagligen måste han nu vandra den långa vägen från Djurgårdsvarvet till serafimerlasarettet på Kungsholmen, där arbetet började precis kl. 9. Efter tre månaders provotid blev han upptagen i farbroders hem och fick följa denne även under hans omfattande praktik i staden; aftnarna användes till anatomiska studier och dissektioner, natten ofta för överläsning och skriftliga prov. Föga tid lämnades övrig för förströelser och besök i hemmet. Det var därför ej underligt, om han njöt av friheten och det mera självständiga arbetet i Uppsala. Njugg på beröm men frikostig som välgörare, lämnade farbrodern den unge studenten ett rikligt underhåll och krävde aldrig en småaktig redovisning för vare sig penningar eller brorsonens göranden och låtanden i övrigt. A. svek ej förtroendet och de förväntningar, som ställdes på honom. — Tjänstgöringen som

regementsfältskär i Malmö blev ej utan betydelse; ensam och utan vänner samt till en början med ytterst begränsade tillgångar, fick A., som dittills hjälpts fram av starka om än sträva händer, lära att lita på sig själv. Ett rikt utbyte ansåg han sig under denna tid ha vunnit genom förbindelser med den lärda världen i Köpenhamn samt besök på hospital, bibliotek och i den botaniska trädgården därstädes. Hans håg stod emellertid till vetenskapen och lärarkallet, och den tid, han fick verka som akademisk lärare i Uppsala, var hans lyckligaste och mest fruktbara period.

Han skötte undervisningen i kirurgi och andra delar av sin vetenskap, bestridde de kirurgiska göromålen vid sjukhuset och idkade en vidsträckt praktik. Rörd av slag i aug. 1798, återvann han endast för någon tid hälsa och krafter.

Det har sagts om A., att han på sin tid var en av Europas främsta läkare, och kanske förtjänade han detta vitsord ej blott genom grundlig kunskap och säkerhet i omdömet utan även genom sin harmoniska personlighet och en lycklig förening av egenskaper och lynne, som hövas för läkarens kall. Hans oegennyttighet, godhet och välvilja mot de ringa och hans imponerande värdighet mot de rika och förnäma förvärvade honom allestädes aktning och förtroende som läkare. För lärarkallet ägde han jämväl lyckliga gåvor, en klar framställning och ett tillgängligt och vänligt sätt mot sina lärjungar. Ett medfött anlag för att rita och gravera var honom även i det vetenskapliga arbetet till stor nytta. Han var ej ensidig i sin åskådning utan höll medelvägen mellan sin tids tvenne medicinska system, Boerhaave's humoral-lära och Cullen's nervpatologi. Måhända blev vägen för A. lättare genom de sympatier, som voro fästade vid namnet, och farbroderns stora inflytande och förbindelser, men till bådas heder måste sägas, att

J. G. Acrel.

Oljemålning av J. Ahlberg. 1792. Uppsala universitet.

de aldrig sökte göra andra befodringsgrunder gällande än kunskaper och duglighet.

Bland A:s utgivna arbeten torde främsta rummet böra tillerkännas hans tal om läkarvetenskapens grundläggning och tillväxt i Uppsala, hållet vid presidiets nedläggande i vetenskapsakademien 1796. Inom vår tyvärr sparsamma medicinsk-historiska litteratur intager detta arbete en mycket framstående plats, och författaren har lämnat en del upplysningar rörande vår äldre läkarhistoria, som undgått t. o. m. den flitige samlaren P. J. Bergius. Arbetet har ofta använts av senare forskare, bland andra Sacklén.

Tryckta arbeten: a) akad. avhandlingar, se J. H. Lidén och G. Marklin, *Catalogus disputationum*; b) övriga skrifter: Beskrifning på en frosse-lik fläck-feber, observerad i Malmö (VA Handl., Vol. 28, 1767, s. 320—325). — Dr Tissots Afhandling om ständs-personers och de förnämares sjukdomar. Upps. 1775. (10), 170 s. (Övers.; anon.) — Om et inspärradt och bulnadt ljuvske-bräck, med tarmens genomborrande förvandladt til en tarm-fistel, och slutligen läkt. (VA Handl., Vol. 39, 1778, s. 314—320.) — Om synchondrotomien. Utdrag af et bref från J. G. A. 20 okt. 1781 (Wecko-skrift för läkare och naturforskare, Bd 2, 1781, s. 321—327). — Tal om läkare-vetenskapens grundläggning och tillväxt vid rikets äldsta lärosäte i Upsala. Sthm 1796. (VA Præsidiatal 10 aug. 1796; med bihang, innehållande levnadsbeskrivningar öfver med döden avgångna med. professorer i Uppsala. 176 s.) — *Historiam vermium larvarum nec non insectorum, variorum generum, per biennium intra corpus humanum hospitantium; una cum variis experimentis ea expellendi proposuit J. G. Acrel (Nova acta reg. societ. scient. Vpsaliensis, Vol. 6, 1799, s. 98—116).* — Akad. program 1788 och 1796 (4 st.; programmet till 1788 års doktorspromotion innehållande förteckning på alla i Uppsala ditintills promoverade med. doktorer); recensioner i Läkaren och naturforskaren; biografier öfver läkare i Biographiskt lexicon öfver lärde och namnkunnige utländske män, 1—3 (1782—86).

Handskrift: Svar på K. vetenskapsacademiens fråga, om medicinal-verkets förbättrande i Sverige (belönat 1777 med VA:s guldmedalj).

Källor: Kirurgiska societetens arkiv, RA; Åminnelsetal öfver A. i VA 25 febr. 1809 av Sv. Hedin (1809); J. F. Sacklén, *Sveriges läkare-historia*, 1 (1822).

O. T. HULT.

Acrelius. Sju på varandra följande kyrkoherdar i Öster-Åkers socken i ärkestiftet ha genom börd tillhört eller genom giftermål varit förbundna med en släkt, som efter socknen bildade familjenamnet Acrelius. Den äldste av dessa, Ericus Olai Helsingius (f. 1507, † 1591), var farfars far till professorn i Åbo Ericus Daniellius Achrelius, far till professor Daniellius Achrelius (se denne), samt genom sin sonsons son Israel A. (f. 1629, † 1688) kyrkoherde i Mörkö församling i Södermanland, stamfader för kopparstickaren Fredrik Akre1 och generallöjtnanten Karl Fredrik Akre11 (se dessa). Från en tredje sonsons son till Ericus Olai, kyrkoherden i Öster-Åker Johannes